

Brunns silvergruva

Sägner som var sann

*Text och foto
Lars-Gunnar Jarl*

Långt ner i den sydligaste delen av Gästrikland, några rejäla stenkast från Dalälven, ligger det lilla samhället Hedesunda, en ort som inte gör mycket väsen av sig. Den är väl som svenska småorter är mest, om det nu inte vore för de gamla sägnerna om att det ska ligga en gömd och glömd silvergruva mitt inne bland bebyggelsen. Det finns flera gamla sägner, några är mera mytiska, t.ex. om en fru Lura som härskade över en enorm silverskatt inne i Lurberget, beläget i Brunns by inne i nuvarande Hedesunda samhälle. Andra berättelser är mer jordnära och talar om en gruva med fyra öppningar med orter mellan. Ytterligare en sägen berättade att man i mitten av 1800-talet fyllde igen det sista gruvschaktet med sand och grus och planterade en ek ovanpå. Allt detta avfärdar man gärna som skrönor.

Ett korn av sanning?

Emellertid förhåller det sig så, att tvärs över Dalälven, i Hade, finns faktiskt en liten silvergruva, visserligen nedlagd sedan mycket länge, men, trots allt, silver finns i traktens berg. Kanske borde man därför ta sägnerna på lite större allvar. Några historieintresserade ortsbor började undersöka om det fanns ett korn av sanning i berättelserna. När man letade i

arkiv hittade man till en början ingenting om någon gruva i Brunn/Hedesunda, men så småningom fann man några få belägg för att det faktiskt hade brutits silver mitt inne i Hedesunda.

De historieintresserade ortsborna bildade 2003 Föreningen Hedesunda Silvergruvor och man började granska sägnerna mer i detalj. Mest konkret var berättelsen om eken som planterades rakt över ett gruvschakt. Ekar är mindre vanliga här norr om Dalälven, så det fanns inte så många att välja på. 150 år är dessutom ingen ålder för en ek. Man lyckades få pengar till en provborrning och efter att ha studerat gamla handlingar och lyssnat på ortsbor kom man fram till att eken vid gamla Konsum var ett lovande ställe att börja undersökningarna på.

Bingo!

Man gjorde flera borrhål utefter en linje som snuddade förbi eken. I alla hålen nådde man berget på 3-4 meters djup, utom vid borrhålen alldeles vid eken. Det borrhålet blev 18 m djupt! Här fanns ett schakt! Åtminstone en av sägnerna var sann.

Hösten 2004 började man schakta bort sand och grus ovanför hålet och man var också tvungen att fälla eken, vilket vållade en del diskussioner på bygden. När man nått 4 m ner stötte man som väntat på berget och även början på ett schakt, fyllt med sand och grus, och med en träskoning alldeles i bergytan. Våren 2005 började man tömma schaktet med hjälp av torrsug. Schaktet visade sig vara sprängt i de övre partierna och tillmakat längre ner. Man kom med torrsugens hjälp sommaren 2006 ner till 20 m djup, dvs. 16 m under berg ytan. Schaktet börjar vidga sig på denna nivå och man har fortfarande inget fast "golv". Man måste nu hitta på en annan grävmetod för den nuvarande fungerar dåligt p.g.a. det stora djupet. I väntan på mera pengar har man gjutit en schaktinfodring från berg ytan de 4 metrarna upp till markytan. Man har då kunnat fylla igen den stora "sandtratt" som omgivit schaktet och så får man ett bra fundament för en framtida hissanordning och trappor.

Finns det mer?

Det finns en hel del som talar för att det funna schaktet inte är gruvans äldsta. Det borde alltså finnas fler igenfyllda öppningar. Hur stor gruvan är, är det naturligtvis ingen som vet. Får man tro sägnerna finns det hundratals meter orter under mark. Å andra sidan borde en stor silvergruva ha lämnat fler spår efter sig i form av gamla dokument, än vad man hittat i arkiven. Återigen är det inte säkert att det någonsin funnits några dokument. Om gruvan är medeltida, vilket förmodligen är fallet, kanske det till och med är troligt att skriftliga dokument saknas.

Det här var i korta drag den fascinerande historien om Brunns silvergruvans återupptäckt. Föreningen finns kvar och är livaktig. De tar gärna emot fler medlemmar och säkert även grävhelp den dag det blir aktuellt.